

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף מט

חצר שבין שני מבואות: חצר שיש משני צידיה מבוי מזה ומזה, ויש פתחים מהחצר למבואות שדרכם עוברים בני החצר למבוי ומשם לרה"ר. הדין הוא:

אם עירבו בני החצר עם שני המבואות – אסורים בני החצר לטלטל בשניהם, מכיון שלא יתכן ששתי רשויות ישמשו בשביל רשות אחת.

אם לא עירבו בני החצר עם אף אחד – החצר אוסרת על שני המבואות לגרים בהם לטלטל במבואות, מכיון שיש לבני החצר 'דריסת רגל' במבואות והם נחשבים כבני המבוי, ובני מבוי שלא עירבו עם שאר בני המבוי אסורים על כולם.

היו רגילים בני החצר לעבור רק באחד המבואות – היא אוסרת רק על בני המבוי שרגילה בהם (כשלא עירבה החצר עם אף אחד).

ואם עירבה עם בני המבוי שאינה רגילה לעבור בו – אינה אוסרת על בני הרגילה, מכיון שעירבה עם המבוי השני הרי נחשבת שהיא דרה שם ולא במבוי הזה.

ואם עירבו בני המבוי שרגילה בהם לעצמם, ובני המבוי שאינה רגילה לא עירבו לעצמם (וכאמור היא לא עירבה עם אף אחד) – אומרים בני המבוי שרגילה בהם לבני החצר שילכו דרך המבוי השני ולא דרכם, ואז לא יאסרו עליהם את הטלטול במבוי, מכיון שיחשבו בני החצר כבני המבוי השני. ואין בזה שום הפסד לבני המבוי השני, מכיון שבלאו הכי אינם יכולים לטלטל שהרי לא עשו עירוב לעצמם. ובמקרה כזה נאמר כופין על מידת סדום.

שמואל אמר שני דינים:

המקפיד על עירוב: שאינו מסכים שמישהו יאכל את הפת שהניח לעירוב עם שאר הדיירים – אין עירובו עירוב, מכיון שמהותו של העירוב הוא כשמו לערב את הדיירים ביחד זה עם זה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

החולק את עירובו: שחילק את העירוב לשני כלים – אין עירובו עירוב, מהטעם הנ"ל שאין המאכלים של העירוב מעורבים זה עם זה.

שמואל הוצרך לומר את שני הדינים אף שטעמם אחד, מכיון שיש בכל אחד חידוש אחר: גם הקפדה בלבד בלי חילוק פיזי של המאכלים, וגם חילוקם בשני כלים אבל בלי הקפדה – אין זה עירוב.

בית שמואל (את ה)עירוב שאספו מכל הדיירים, אין בעל-הבית צריך לתת פת לעירוב (טעם הדבר למסקנה, מכיון שהעירוב מחשיב את שאר הדיירים כמתגוררים בבית זה, ואילו בעל הבית עצמו כבר גר בבית הזה בפועל).

עירוב משום קנין או משום דירה: נחלקו שמואל ורבה מהי מהותו של העירוב:

שמואל אמר עירוב משום 'קנין' - שבעל הבית מקנה לשאר הדיירים את רשותו ונחשבים כולם כבעלים בבית הזה, וממילא יש כאן חצר אחת שפתוחה לרשות אחת. אמנם לפ"ז באמת היה אפשר לערב במעות, אך משום חשש שמא לא יהיו מעות מצויות ויתבטל העירוב, תקנו לערב תמיד בפת.

רבה אמר עירוב משום 'דירה' – הנחת הפת של כל אחד מהדיירים בבית של אחד מהם, מחשיבה את כולם כמתגוררים בבית, הזה מכיון שדעתו של אדם על פיתו.

הנפקא-מינה ביניהם: האם אפשר לעשות עירוב בקנין סודר (שאינו דבר מאכל)? או בפת שאין בה שווה פרוטה (וממילא אינה ראויה לקנין)? והאם קטן יכול לאסוף את העירוב מבני החצר (שאינו בו דעת לעשות קנין)?

משנה: מי שבא בדרך והיה היום עומד להחשיך, והיה יודע שיש אילן או גדר הנמצאים בסוף אלפיים אמה ממקום עמידתו וכן מהם עד ביתו יש אלפיים אמה, ואמר 'אני קובע את שבייתתי תחת האילן' (= כדי שיוכל ללכת מהאילן אלפיים אמה ולהגיע לביתו בשבת), לא אמר כלום (= לפי שלא קבע מקום מסוים, שהרי נופו של האילן רחב יותר מד' אמות). אבל אם אמר 'אני קובע את שבייתתי בעיקרו של האילן' (= במקום שבו

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

עומד הגזע, ויודע שמהגזע ועד ביתו אין יותר מאלפיים אמה), מותר לו ללכת בשבת אלפיים עד גזע האילן ומשם לביתו עוד אלפיים - ס"ה ארבעת אלפים אמה (= לפי שקבע מקום מסויים).

ואם אינו מכיר אילן או גדר או שאינו בקי בהלכה (= שאינו יודע שיכול לקבוע שביתה במקום הרחוק אלפיים אמה ממקום עמידתו), ואמר 'שביתתי במקום שבו אני עומד עכשיו', הרי הוא קונה שביתה במקומו ויש לו אלפיים אמה לכל רוח.

כיצד מוודאים אלפיים אמה לכל רוח: לדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס - עגולות. ולדעת חכמים - מרובעות, כדי שירוויח את הפינות של המרובע (= ויוכל ללכת באלכסון יותר מאלפיים אמה. ראה תמונה).

וזו היא שאמרו חכמים שהעני מערב ברגליו, כלומר במקרה זה התירו לו לקבוע שביתה ללא פת, כיון שהוא בא בדרך והוא נחשב עכשיו לעני. אמר רבי מאיר: רק עני יכול לערב ברגליו ללא פת. רבי יהודה אומר: בין עני ובין עשיר היושב בביתו יכול לערב ברגליו ללא פת, אלא שחכמים הקילו על העשיר היושב בביתו ולא רוצה לטרוח ללכת להחשיך על התחום ברגליו, שיכול לשלוח פת ע"י שליח ובכך יקנה שם שביתה.

גמרא: מה היא כוונת המשנה 'לא אמר כלום': לדעת רב - לא יזוז ממקומו, שהרי במקום עמידת רגליו לא קנה שביתה משום שהתכוון לקנות שביתה רק תחת האילן ולא במקום עמידתו, ואף תחת האילן לא קנה שביתה לפי שלא קבע מקום מסויים. ולדעת שמואל - אסור לו ללכת לביתו, אבל מותר לו ללכת לתחתיו של האילן לפי שהוא קנה שם שביתה. והטעם שהוא לא יכול ללכת לביתו - לפי שרוחב נופו של האילן נעשה 'חמר גמל' (= מושך אותו לצפון ולדרום), כלומר שאם רוחב נוף האילן הוא עשרים אמה ומקצה הנוף שבצד צפון ועד לביתו המרחק הוא אלפיים אמה, והוא רוצה ללכת מסוף הנוף לכיוון ביתו שנמצא בצד צפון, אנו אומרים לו שמא קנית שביתה בצד דרומו של הנוף ומשם ועד ביתך יש יותר מאלפיים אמה, וכן להיפך, ונמצא שלא יכול ללכת לא לצפון ולא לדרום.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

👁️ לקמן יבואר ששמואל אמר את דבריו כאשר כל נוף האילן נמצא בתוך האלפיים אמה ממקום עמידת רגליו, ולכן מותר לו ללכת לתחתיו של האילן (וראה ציור בהגהות הב"ח).

